

Forfiddet firtifstert

Fredrik Giertsen

Selv om det kanskje ikke er blant de mer kjente eller typiske formative øyeblikk, skjedde det noe den dagen J.G. Ballard som ung gutt under annen verdenskrig oppdaget et tomt svømmebasseng i en hage. Dette kan det leses om i første del av selvbiografien *Miracles of Life* fra 2008, som – i likhet med den langt mer kjente halvbiografiske romanen *Empire of the Sun* fra 1984 – handler om hans barndom i Shanghai. Hans far jobbet i tekstilindustrien, og familien levde et beskyttet, men utsvevende liv i materiell overflod: «Shanghai på 1930-tallet var fullt av ekstravagante fantasier, men alle spektakulære arrangementer var knyttet til promotering av et nytt hotell eller en flyplass, et nytt varemagasin, en nattklubb eller en hundevедdeløpsbane. Ingenting var ukjent».

Ballard beskriver senere hvordan byen falt i de japanske invasjonstyrkenes hender, og idet japanerne får jaget Chiang Kai-shek og de kinesiske nasjonalistene innover i landet, må familien flytte inn i et hus i den franske bydelen. Her får syv år gamle James sitt første møte med nettopp "det ukjente":

Curiously, the house we moved to had a drained swimming pool in its garden. It must have been the first drained pool I had seen, and it struck me as strangely significant in a way I have never fully grasped. My parents decided not to fill the pool, and it lay in the garden like a mysterious empty presence. I would walk through the unmown grass and stare down at its canted floor. I could hear the bombing and gunfire all around Shanghai, and see the vast pall of smoke that lay over the city, but the drained pool remained apart.

En hyperaktiv gutt

Ballard omtaler seg selv som en hyperaktiv gutt, og slik blir han også framstilt i Steven Spielbergs filmatisering av *Empire of the Sun*. Han mistet tydeligvis tidlig interessen for sine foreldre, og syklet heller rundt omkring i Shanghais gater og smug. Den vordende forfatteren hadde evnen til å la seg fascinere av nær sagt alt mulig: den håpløse fattigdommen og alle de tekniske framskrittene eksisterte side om side, som de gjerne gjør i storbyer, og sykkelturene både pirret og forvirret ham. Senere, i *Miracles of Life*, innrømmer han at han var uforskammet lykkelig i de to og et halvt årene familien var innesperret i interneringsleiren japanerne hadde satt opp rett utenfor Shanghai. Den største forskjellen mellom disse to bøkene er nettopp det at han i *Empire of the Sun* fjerner moren og faren, rett og slett fordi han følte han levde som en foreldreløs i leiren, forgapt i sine egne oppdagelser fra morgen til kveld.

Empire of the Sun, som takket være Spielberg er J.G. Ballards klart mest kjente bok, er tross alt en ganske konvensjonell krigsroman. Men nettopp derfor yter hverken boken eller filmen ham rettferdighet. Faktisk er *Miracles of Life* bedre, fordi den også omhandler alt det som skjedde da han returnerte til England, særlig møtet med et ganske aparte miljø som gjorde at han til slutt kunne vie livet sitt til skrivingen. Men for all del: Shanghai var viktig for Ballard, og han vender tilbake til sine opplevelser der gjennom hele forfatterskapet.

Svært mange av Ballards lesere har også gjort seg kjent med hans biografi, og det er nok fordi han gjennom sin skjønnlitteratur legger fram et unikt verdensbilde som driver leseren til å se på sivilisasjonen med nye øyne. Hans litterære univers – fra debuten *The Drowned World* i 1962 til hans siste bok *Kingdom Come* i 2006 (tre år før han døde) – preges av foruroligende plott befolket av skumle figurer, og han har fylt sitt barndoms svømmebasseng

med en hel rekke bisarre gjenstander – fra hundelik til forvridde handlevogner. Men ikke uten at det skinner gjennom at han har hatt det gøy mens han skrev det – og det er denne innfallsvinkelen som gjør at det i hans tilfelle nok knytter seg en spesiell interesse til den kuriøse spenningen mellom liv og verk.

Teknologi og surrealisme

Ballard karakteriserer seg selv som science fiction-forfatter, men han har i grunnen stort sett gått sine egne litterære veier. Hans originalitet går først og fremst ut på at han ikke skrev om det sjangeren helst forbindes med, så som romskip og fjerne planeter, men heller konsentrerte seg om det som foregår inne i hodene våre. Ballards forfatterskap foregår i grensesnittet mellom menneske og teknologi, og grunnen til at han grep til science fiction, var at han mente de tradisjonelle romansjangerne ikke forholdt seg til hvor dypt vår hverdag egentlig er blitt forandret av nettopp teknologiske fremskritt. Derfor er heller ikke plottet det viktigste i hans tekster men beskrivelsene av den tidvis ubehagelige sameksistensen mellom oss selv og de maskinene vi har skapt. Dette er hans viktigste tema, et motiv som går igjen i bøkene hans. I *Miracles of Life* forteller han da også at det var flere surrealistiske malere enn forfattere i hans omgangskrets, og det gir absolutt mening å tenke på hans produksjon som malerier snarere enn skjønnlitteratur.

Dette maleriske trekket er tydeligst i hans tidlige forfatterskap, og mange av de beste eksemplene finnes blant novellene. De er ikke uten handling, men handlingen er underordnet helhetsinntrykket, altså den følelsen selve lesningen gir. Det knytter seg som regel liten spenning til hvordan det går med hovedpersonene, for det er det universet de omgis av, som teller. Det er på sett og vis bakgrunnen – kullissene – som trer fram, og den består vanligvis av noe menneskeskapt, gjerne i god tro, men som gradvis har gått av hengslene. Ballard er på

sitt beste når han kapsler leseren inn i en bisarr, klaustrofobisk stemning, og så styrer leseren inn i det ukjente, som oftest mot avgrunnen. Det er de veltede rulettbordene, de løse ledningene og alt det andre du ikke trodde du brød deg om som er Ballards domene, og kvaliteten på hans forfatterskap kan ikke måles bedre enn ved å vise til hvor vanedannende det er å lese ham.

Som forfatter er Ballard virkelig original og ytterst relevant. I hans bøker kan enhver sivilisasjon klappe sammen før du får snudd deg, og det er nettopp det at han er så dyktig til å peke på sykdomstegn og faresignaler, som gjør at han, før du vet ordet av det, nærmest tar bolig i din sjel: En forlatt fornøyelsespark eller en forsoffen trafikkøy assosieres med største selvfølgelighet øyeblikkelig med apokalypsen – men antakelig vil også en uskyldig, glanset feriekatalog eller et litt overambisiøst byfornyingsprosjekt, minne om at katastrofen kan være nær. I dette minner Ballard ikke så lite om en betongalderens Franz Kafka, også i det at humoren ikke er så langt unna. Når noe i dagliglivet slår en som ballardiansk, så er det helst knyttet til sivilisasjonens blindtarmer eller urbanitetens grå flekker. Jo mer perfekt og trivielt det synes å være, jo mer spektakulært galt vet du at det vil gå.

Den endeløse byen

Men la oss vende tilbake til begynnelsen, for eksempel til novellen "The Concentration City" fra 1957, som handler om en students liv i et fullstendig utbygget urbant rom, med enorme bygninger som strekker seg utover i alle dimensjoner. Den unge mannen, Franz, eksperimenterer med modellfly, og han leter derfor etter et åpent rom for å teste dem i. Dette oppfattes av omgivelsene som en temmelig absurd idé ettersom det ikke finnes ubebygde områder noe sted, noe som også har ført til at selve konseptet «å fly» er blitt uforståelig. Men Franz er en søkende sjel: han har sett eksemplarer av urfuglen *archaeopteryx* på museum, og oppdaget

ørså små benfragmenter på siden av brystkassen deres. Museet har også kart:

The great street directory in the old Treasury Library on 247th Street is the largest in the county,' Franz said. 'I went down there this morning. It occupies three complete levels. Millions of volumes. But it doesn't extend beyond the 598th Local Union. No one there had any idea what lay farther out. Why not?

Franz bestemmer seg for å snike seg på ett av langdistansetogene i denne tilsynelatende uendelige byen. Bare det å reise har mistet sin mening for innbyggerne, for det er ingen som forventer å se noe annerledes hvor enn de måtte dra. Eiendomsprisene er stive, én kubikkfot er verdsatt til halvannen dollar, og han får ideen om å utgi seg for å være eiendomsspekulant. Etter tre dager møter han til sin forbløffelse en som forteller at kubikkfotprisen i området er nede i femti cent:

Strange, but there are a lot of these black areas. You don't hear about them, but they're growing. Starts in a back street in some ordinary dollar neighbourhood; a bottleneck in the sewage disposal system, not enough ash cans, and before you know it a million cubic miles have gone back to jungle. They try a relief scheme, pump in a little cyanide, and then – brick it up. Once they do that they're closed for good.

Lavere priser må bety mindre etterspørsel, og mindre tetthet må bety større plass, tenker Franz. Han skal imidlertid snart bli skuffet, for det viser seg at toget han sitter på plutselig kjører inn på den stasjonen han startet opp fra, selv om det hele tiden har

gått vestover: «Det er ingen som kan forklare hvordan denne krumningen er bygget inn i systemet, det virker som om det er en iboende funksjon ved selve Byen». Det er jo fristende å tenke at dette kun er tankespinn omkring det faktum at våre egne byer vokser så fort, og at de – om utviklingen fortsetter – en dag vil dekke hele jordoverflaten. I så måte kunne det jo bare vært slik at Franz hadde reist rundt hele jorden på ti dager, men idet han kommer hjem, ser han at kalenderen viser samme dato som da han dro. Dette er et urbant Hotel California, umulig å slippe unna.

En sprekk i fasaden

Det å først presentere en perfekt fasade, og dernest peke på en liten sprekk som ubønnhørlig utvider seg, er i virkeligheten et typisk *ballardian* ledemotiv: reklamebrosjyrene lyver, høyt utviklede sivilisasjoner viser seg å være befolket av barbarer, ja, selve teknologien kan vende seg mot dem som har skapt den. Det at Ballards forfatterskap raskt ble som et ekteskap mellom science fiction og surrealisme forklares i stor grad av hans (kunst)historiske bakgrunn. I *Miracles of Life* skriver han:

My head was filled with half-digested fragments of Kafka and Joyce, the Paris existentialists and Italian neo-realist films such as *Rome, Open City*, the high tide of heroic modernism, played out against the background of the Nazi death camps and the growing threat of nuclear war.

Ballard fant det naturlig å koble surrealisme og psykoanalyse, og dette ble hans nøkkel til utforskningen av menneskets indre. Han var blitt dypt skuffet og frustrert av returen til England, et land han mente det virket som hadde tapt krigen, og han følte et personlig tap da kommunistene overtok Kina: Han visste det var lenge til han kunne reise tilbake til sin fødeby. Ikke heller følte han noen

nysgjerrighet ved den rådende litteraturen, dominert som den var av karakterbygging og sosiale drama. Influert av Sigmund Freud begynte han i stedet å se for seg menneskets psyke som uavlatelig skiftende, og han fikk en gryende tro på fantasien som en kraft så sterk at den kunne forandre verden.

Surrealisme på stranden

Om "The Concentration City" er som et fantastisk maleri av den endeløse byen, den fullbyrdete urbanisering, så er de fleste novellene i samlingen *Vermilion Sands* enda mer surrealistiske. Den er fra 1971, og kom på norsk året etter (i Jon Bings oversettelse) under tittelen *Luftspeil*. Forfatteren har lagt de fleste fortellingene til et Palm Beach-lignende miljø, med velstående og misfornøyde mennesker omgitt av syngende planter, levende skulpturer og automatisert poesi. Åpningen av "The Thousand Dreams of Stellavista", fra 1962, har mange kjente Ballard-elementer. Utgangspunktet er en mann som mimrer om et sted han bodde med sin kone rett før de ble skilt: et utslitt rikmannsstrøk som så vidt ennå innehadde en viss aura av fordums storhet.

Admittedly most of the abstract villas and fake palazzos were empty, their huge gardens overgrown, two-level swimming pools long drained, and the whole place was degenerating like an abandoned amusement park, but there was enough bizarre extravagance in the air to make one realize that the giants had only just departed.

Jeg-personen beskriver innledningsvis en lett komisk husjakt som ender med at de velger seg en orkidé-lignende villa med et hjerteformet svømmebasseng i hagen – for Vermilion Sands befinner seg langt fra rekkene med identiske forstadshus, her er det kun spesialsydd hjem for individualister.

Dette huset er, i likhet med alle de andre i Vermilion Sands, psykotropisk, noe som betyr at det er levende, utstyrt med både hukommelse og menneskelige følelser – som for eksempel nervøsitet, tilknappethet eller mistenksomhet overfor nye beboere. «De første PT-husene hadde så mange senso-celler som gjenga hver eneste av beboernes humørsvingninger og nye posisjoneringer spredt rundt omkring, at å bo i et sånt hus var som å bo i en annens hjerne.» Husenes personligheter er formet av tidligere eiere og påvirker i sin tur innflyttere omtrent som et syntetisk narkotisk stoff, for lykkelige hjem har det tydeligvis ikke vært mange av her. Også ekteparet Talbot knirker i forføyningene, og det er nettopp derfor de leter etter et hus som kan gi en positiv impuls til deres forhold. Men det kan naturligvis ikke gå bra.

Luksus bak murene

Det må sies at Ballard etter hvert tonet ned de mest surrealistiske sidene av sin tekno-magiske realisme, og hans mest kjente rene romaner – som *Crash*, *High-Rise* og *Super-Cannes* – er heller for dystre oppdagelsesreiser i menneskets indre å regne. De to siste, fra henholdsvis 1975 og 2000, handler begge om mikro-samfunn av privilegerte borgere som styrer seg selv lukt inn i avgrunnen: i *High-Rise* er det en fasjonabel og moderne boligblokk som degenerer til vold og kaos, i *Super-Cannes* et såkalt «gated community» på Rivieraen som lider samme skjebne:

Intimacy and neighbourliness were not features of everyday life at Eden-Olympia. An invisible infrastructure took the place of traditional civic virtues. At Eden-Olympia there were no parking problems, no fears of burglars or purse-snatchers, no rapes or muggings. The top-drawer professionals no longer needed to

devote a moment's thought to each other, and has dispensed with the checks and balances of community life. There were no town councils or magistrates' courts, no citizens' advice bureaux. Civility and polity were designed into Eden-Olympia, in the same way that mathematics, aesthetics and an entire geopolitical world-view were designed into the Parthenon and the Boeing 747. Representative democracy had been replaced by the surveillance camera and the private police force.

Eden-Olympia er i virkeligheten en business park for den nye eliten, den som har tatt over etter middelklassen, og alle jobber for mye til å ha behov for frihet eller føle noen form for menneskelig begjær. Men det har funnet sted en uforklarlig massakre, og jeg-personen – som ankommer stedet i følge med sin kone, men grunnet en flyulykke ikke er arbeidsfør – fatter interesse for saken. Han oppdager straks paradisetts hemmelighet, nemlig en regelmessig serie arrangerte voldsorgier i fattigstrøkene i de nærliggende byene, utflukter som man hadde begynt å se på som nødvendige fordi kjedsomheten hadde ført til fallende produktivitet.

Betong og metall

Ballard var ingen rettferdighetssøkende, ideologisk forfatter, og heller «betongromantiker» enn miljøforkjemper, men både *High-Rise* og *Super-Cannes* munner ut i beskrivelser av groteske, rasistiske klassesamfunn, som ingen innbygger i Storbritannia vel kan la være å forholde seg til. Han var også en provokatør, og kunne i intervjuer snakke om «den unike prakten som en sjø dekket av lysende, metallisk skum kan besitte», og sa en gang at forurensing egentlig var en god idé. Men her sikter han nok til sin egen fascinasjon for de sidene av

skaperverket – altså det menneskelige skaperverket – som andre helst ikke vil forholde seg til, og også til sin egen kunst, for å lese Ballard kan godt sammenlignes med følelsen av å legge tunga inntil et batteri. Men til tross for alle teknologiske framskritt, i form av betongstrukturer til å bo i, og framkomstmidler konstruert av metall, forblir mennesket dypest sett det samme, og vår tilværelse vil for alltid være som en hobbiesiansk "alles krig mot alle".

Når jeg nevner *High-Rise* og *Super-Cannes*, så er det fordi de begge viser fram Ballard på sitt, håndverksmessig sett, aller beste. Åpningsetningen i *High-Rise* er uovertruffen, og scenen som setter selve handlingen i gang, er svært typisk Ballard:

Later, as he sat on his balcony eating his dog, Dr Robert Laing reflected on the unusual events that had taken place within his huge apartment building during the previous three months. [...]

While preparing breakfast soon after eleven o'clock one Saturday morning three months earlier, Dr Laing was startled by an explosion on the balcony outside his living-room. A bottle of sparkling wine had fallen from a floor fifty feet above, ricocheted off an awning as it hurtled downwards, and burst across the tiled balcony floor.

Dr. Laing bor i 25. etasje av 40 i en splittet ny høyblokk som rommer ett tusen leiligheter, og som i utgangspunktet skulle tilby en form for luksusliv der beboerne ble garantert en ettertraktet, behagelig anonymitet. Deres eneste former for samhandling utgjøres følgelig av «trivielle disputer og irritasjoner», men – som frampekt med doktoren som gomler på restene av sin egen hund indikerer –

det hele skal forvitte uhyggelig raskt. Mens naboskapet oppløses i veritable slåsskamper om adgang til de forskjellige heisene, begynner alle gjenstander å bli brukt til noe annet enn det de er ment for: telefonkataloger blir til opptenningsved, golfkøller til våpen og alle hjørner til avtreder. Nok en gang viser Ballards menneske seg ikke i stand til å holde sin egen sivilisasjon oppe. Den opprinnelige ideen til å legge handlingen i *High-Rise* til en slik høyblokk fant forfatteren for øvrig da han kom over opplysningen om at blindveier har høyre forekomst av kriminalitet enn andre steder, og han så for seg at et moderne bolighus kunne ha den samme funksjonen.

Bak murene

Ballards relevans for det moderne liv vi alle lever, er spesielt synlig i disse to bøkene. Ta for eksempel det fasjonable boligkomplekset High Point Village fra virkelighetens London, og følgende utdraget fra deres salgsbrosjyrer. Det kunne vært skrevet av Ballard selv, om han var i det infame hjørnet, og minner ikke så lite om *Super-Cannes*:

[T]horoughly modern mix of affordable and luxury accommodation [...] carefully designed – engineered, almost – to offer an oasis of calm in an otherwise busy, driven world, and to give its residents a real sense of community that is sometimes lacking in more anonymous city developments.¹

High Point Village er et «gated community», men i overensstemmelse med gjeldende regler må de inneholde både luksus- og sosialboliger etter en bestemt delingsmodell, noe som

fører til at det innhegnete boligkomplekset er delt i to med enda en port. I dette tilfellet oppsto en pikant situasjon i forbindelse med et problem med vannforsyningen, som varte i et par dager. Det ble oppdaget at det eksisterte en vannslange som kunne forsyne de rike med vann i slike nødstilfeller, mens de mindre velbehavende ble nektet å trekke den igjennom porten, og på det verste ble de tvunget til å hente vann i flasker fra stedets fontene. Videre ble det oppdaget at det fantes kart over boligkomplekset på internett der de rimeligste leilighetene var sladdet ut, og beboerne deres ble kastet ut av selskapets Facebook-side.

Den forlatte byen

Super-Cannes er et eksempel på J.G. Ballards posisjon som en dystopisk, men relevant science fiction-forfatter. Om hans framtidssjener synes så aktuelle, er det også fordi de gjerne handler om den nære framtid:

Halloway remembered his grandfather's lurid account [...] of how the city, like a thousand others around the globe, had gradually come to a halt and shut itself down for ever. When the world's reserves of fossil fuels had finally been exhausted, when the last coal silos were empty and the last oil-tankers had berthed, the power-stations and railway systems, production lines and steel-works had closed for the last time and the post-technological era had begun.

Dette er fra novellen "The Ultimate City" fra 1976, som handler om en ung mann som – i fraværet av olje og bensin – må bruke gammeldags teknologi for å fly fra hjemstedet

Garden City og over til den forlatte nabobyen, som utøver en uimotståelig tiltrekning på ham:

For the first time, as he steered the glider across the bridge, Halloway could see the cars, hundreds of the dusty vehicles lining the quaysides, parked in the empty side-streets on flattened tyres. Immense roads ran everywhere, causeways of steel and concrete that moved like some kind of serpentine sculpture through complex interchanges. [...] For all their apparent menace, the cluster of skyscrapers offered more security to him than the pastoral world of Garden City with its kindly farmers and engineers. Somewhere among those tall buildings – on the topmost floor, he was certain – was the apartment in which his mother and father had lived.

Ballard i ørkenen

I 2009 begynte Al Jazeera å skrive om en underlig by som heter Ordos, beliggende i den kinesiske provinsen Indre Mongolia, og den er etterhvert blitt et yndet pilegrimssted for fotobloggere.² Ordos er en moderne by, bygget fra grunnen med gjennomført futuristisk arkitektur, designet for én million innbyggere. Men grunnet feilslåtte kalkyler og mislykkede insentivsystemer bor det i dag bare 20–30 000 der. Det er egentlig bare fotografiene som kan yte dette spektakulært feilslåtte prosjektet rettferdighet, men likhetene med "The Ultimate City" er mer enn slående.

Det er jo slik at byer strekker seg mot en utopisk framtid, at alle ønsker å bli som de til enhver tid mest strålende metropoler, fra fordums Bagdad,

Konstantinopel og Roma, til dagens Paris, London og New York. I denne jakten, som trekker millioner av fattige inn til storbyene hvert år, blir alt som ikke fungerer som det skal underkommunisert, og om krisen slår inn ett sted, flyttes fokus bare over til noe nytt og vidunderlig, som Shanghai, Abu Dhabi eller et annet paradisi av glass og betong på sandgrunn. Denne framtidstroen sto sterkt i modernismen og ikke minst futurismen, men har på et vis overlevd både Auschwitz og Hiroshima og er blitt noe man tar for gitt i dagliglivet: Byene må vokse, det skal bygges høyere og dyrere, teknologien vil hjelpe oss. I et land der levealderen øker med ett år for hvert femte år som går, er det lett å tenke slik, men nettopp derfor bør man minne seg selv på den kulden som utviklingen også rommer.

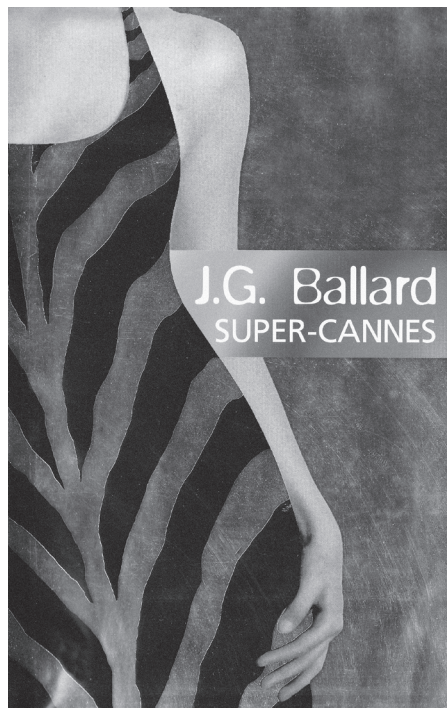
I dokumentarfilmen *The Human Scale*, som handler om den danske arkitekten Jan Gehls ideer om menneskets plass i byene, får vi høre et flammende angrep på funksjonalisten Le Corbusier (1887–1965) og hans fullstendig fremmedgjørende byplaner. Den svært innflytelsesrike Le Corbusier var den første som forsto hvor stor betydning bilene ville få for byenes utforming, og følgelig plasserte han bilen i sentrum for sitt urbane univers. Enhver som har vært i Costa og Niemeyers Brasilia vil vite hva dette dreier seg om, for der blir romantisk innstilte flanerere tvunget til å krysse en (riktignok lite trafikkert) motorvei om de vil fra en del av byen til en annen. I følge Jan Gehl er det ingenting i modernistenes program for byfornyning som måtte forandres dersom man ønsket å lage en plan for mest mulig effektiv utryddelse av alt sosialt liv i byene.

Lille Oslo

Hva med Oslo? Er den for liten, velbeslått og sosialdemokratisk til å kunne romme

¹ <http://www.theguardian.com/society/2013/oct/22/unsocial-housing-gates-within-gates>

² <http://www.businessinsider.com/chinas-ordos-ghost-city-pictures-2014-2>

Flamingo, London, 2000

slike dybder? Er våre krøsuser for folkelige, våre fattige for få, og vår byplanlegging for sober? Likevel må vi jo spørre oss selv om denne brutaliseringen er noe vi er på vei mot, og om Ballards bøker kan fungere som en advarsel mot vår egen framtid. Det synes relevant å skjule til en klassisk reiseskildring, som for tiden ligger på mitt nattbord, nemlig italienske Edmondo De Amicis' byportrett *Constantinople* fra 1878. Her beskrives den svært vakkert beliggende metropolen som en koselig, om enn akterutseilt storby. De Amicis forelsker seg i det han ser på som orientalsk makelighet, der de lokale innbyggerne kan sitte på fortauet med sin kopp med çay, uforstyrret av nabolagets løshunder og landsbyidioter. En kan se for seg prosessene som er i ferd med å forandre en by som London på samme tid, og føle at de bedagelige tyrkerne nærmest bør kaste av seg denne «koseligheten» for ikke å tape terreng i kappløpet mot Utopia - men til hvilken pris?

Når jeg går rundt i Oslo i 2014, tenker jeg at dette fremdeles er en koselig by, at det fins for mye småart og irrasjonelt til at vi kan bli noe *High-Rise* eller *Super-Cannes*. Men vår husmannskarakter er under beleiring, for også denne lille hovedstaden har hatt sine mistenkelige hotellbranner, brysomme Ditten-hull og forlatte skipsverksteder. Om vi i øyeblikket er inne i en vekstfase der internasjonalt feirede *starchitects* får boltre seg, er det mange av oss som bærer på en slags medfødt skepsis til eufemistisk konsulentspråk og selvgratulerende jubileer. En hukommelse som rekker langt nok til å huske jappetiden og forrige bølgedal, samt et blikk som kan projisere nedgangen inn i framtiden, er i grunnen alt som trengs for å føle at det er like viktig å følge med på det som står på reklameplakatens bakside. Men jeg tror at vi nordmenn fremdeles er for avmålte og kongetro til at vi i det hele tatt våger å se for oss slike dyp inne i oss selv.

Champagneflasken

Men Oslo er utvilsomt inne i en rivende utvikling, både trafikalt, arkitektonisk og mentalkollektivt. Vi innbiller oss at vi er i ferd med å bli invadert av et lutfattig romfolk, som sover mellom kampesteinene under Sinsenkrysset og den nå revne Trafikkmaskinen, mens det i offentligheten nærmest drives kampanjejournalistikk til fordel for økt forbruk, nytelsessyke og selvsentrering. Når jappenes flaggskip, Aker Brygge, hadde slik tiltrekning på både Aker, Yara og DnB, er det vare fantasien som kan sette grenser for hva som vil foregå på Tjuvholmen/Eden-Olympia. Husk at en champagneflaske virvlende ned glassveggen bare vil være begynnelsen.

A giant cycad threw its yellow fronds across the tiled pathway to a lacquered front door, past a chromium statue of a leaping dolphin. Beyond the bougainvillaea that climbed the perimeter wall I could see the streamlined balconies and scalloped roof of a large art-deco villa, its powder-blue awnings like reefed sails. The ocean-liner windows and porthole skylights seemed to open onto the 1930s, a vanished world of Cole Porter and beach pyjamas, morphine lesbians and the swagger portraits of Tamara de Lempicka. The entire structure had recently been repainted, and a phosphor in the white pigment gave its surface an almost luminescent finish, as if this elegant villa was an astronomical instrument that set the secret time of Eden-Olympia.

Dette kan virke som konturene av en modernisert utgave av den tradisjonelle klassekampen, men Ballard – som også hadde mye å si om massemediene og celebritetskulten – har aldri hatt noen

så vidt lettleselig agenda. Ofte liker han å minne om at kald teknologi og brutaliserende arkitektur kan suge sjelen ut av oss, men han hyller også de modige innovatørene.

Alt i alt kan det ikke være tvil om at en by som så nylig har vært utsatt for et lammende, rasistisk motivert terrorangrep – som pirket oss i sjelen og flerret opp huden vår, men dessverre ikke utelukkende brakte ut det beste oss – vil kunne kjenne seg igjen i Ballards forvridde univers. Det er nok av betongstrukturer og luftslott her også, men litt tynt med perverse karakterer: Olav Thon er nok for asketisk, Petter Stordalen for jappete og Gerhard Heiberg for klovneaktig til å kunne lede oss inn i dystopien, mens Christian Ringnes, derimot – med sitt forkvaklede kvinnesyn og forhold til gamle nazimonumenter – utvilsomt innehar et potensial. Den forvridde bobsleigh-banen som vil bli stående igjen et eller annet bortgjemt sted i Groruddalen, i kjølvannet av et Oslo-OL, vil i hvert fall minne oss alle om hvem det var som traff spikeren på hodet. Det nytter ikke å overlate historieskrivningen til optimistene.